

ktorá jej bola daná už pri nepoškvrnenom počatí. Vo východnej, pravoslávnej cirkvi Bohorodička nie je povýšená nad ľudí, ale svojou ľudskou prirodzenosťou je s nimi spojená tak, ako je materstvom spojená s Kristom.

Z literárneho hľadiska podobnosť medzi legendou a paraliturgickou piesňou možno odvodiť zo vzťahu dvoch komunit (pohania a kresťania, neverci a pravoverní), do ktorého vstupuje zázrak ako prvok vyššieho hierarchického radu. Boh ako vyššia substancia prostredníctvom Bohorodičky trestá jednu a ochraňuje druhú komunitu. Každé protivenie sa hierarchicky vyššej moci (útok nevercov proti chrámu, domu Pánovmu a veriacim, t. j. chrámu Ducha svätého) ako v legende útok Saracénov a v paraliturgickej piesni útok Turkov je potrestané porážkou zla (bližšie Kanovský, 1994, s. 619–643). Historický motív v piesni nie je dominantný, ale slúži (podobne ako v legende) na zvýraznenie príčin a súvislostí zázraku a pomoci Bohorodičky pri obrane pred nepriateľmi. Pri interpretácii takejto piesne zvyčajne dochádza k jej nespráv- nemu žánrovému zaradeniu a klasifikácii v rámci historických piesní, a to práve na základe historickej (verifikovateľnej) udalosti. Hlavnú zložku paraliturgickej piesne však tvorí jej duchovnosť a religiozita, prepojenosť s bohoslužobným procesom a liturgickými textami. (Z toho vyplýva aj funkcia paraliturgických piesní, ktoré sa zvyčajne spievali pri procesiách alebo po liturgii sviatku alebo ikony.)

Pieseň o počajevskej ikone Bohorodičky je tematicky i sujetovo rozdelená na dve časti: na homiletickú alebo výkladovú a na katechetickú alebo vyučujúcu. Invokácia v úvode piesne zvoláva celý kresťanský svet k úcte a oslave Panny Márie. Úcta ikone sa má prejavovať formou hlbokej poklony¹⁵ a spevom náboženských piesní, ako sa zdôrazňuje:

*„челомъ ниско ударяйте,
сердцемъ, усты выхваляйте
Матерь Царицу
и заступницу.“*

manovi Sladkopevcovi a jeho vznik sa datuje do obdobia prelomu 5. a 6. storočia. V Akatiste Bohorodičky sa po druhom kondaku a ikose spieva chválospev, v ktorom sa nachádzajú verše práve s týmto symbolom:

„Raduj sa, rebrik, po ktorom sám Boh z neba zostúpil!
Raduj sa, most, po ktorom ľudstvo zo zeme do neba prechádza!“

(Akatist Bohorodičke, 1993, s. 8 a 34–35)

¹⁵ Poklony vo východnom obrade rozdeľujeme na malé a veľké. Kľaňanie alebo adorácia sa preukazuje najčastejšie počas slúženia liturgie. Pozostáva z hlbokého predklonu až k pásu a dotknutia sa pravej ruky zeme (tzv. „malá poklona“), alebo adorácia na kolenách, keď sa čelom dotýkame zeme (tzv. „veľká poklona“).

Po invokácii nasleduje poučenie o veľkosti, sile a zázračnosti ikony Bohorodičky. Panna Mária je v piesni charakterizovaná ako *цокровище благодати* (poklad lásky, dobroty a radosti), ktoré vychádza z majestátu Materstva ako Kráľovnej Matky a Zástankyne. Slovná ikona (porov. Žeňuch, 1997, s. 66–86) *Матерь Царице и заступнице а сокровище благодати* vyplýva z konkrétnej maľovanej ikony¹⁶, ktorú východní ikonopisci nazývajú „Máriin Majestát“. Bohorodička je na tejto ikone zobrazená ako Vládkyňa, Kráľovna (*Царица*) sediaca na tróne. Na kolenách Bohorodičky sedí Kristus ako malé dieťa v pozícii Pantokratora (Vševládca, *Вседержителя*). Aj v piesni k ikone počajevskej Bohorodičky sa možno stretnúť s opisom takejto ikony:

*„...пресвятая Дѣва Мати
сокровище благодати
въ своей иконѣ
на горнисмѣ тронѣ.“*

Matke Božej ako Kráľovnej prislúcha trón a Majestát. Vo východnej cirkevnej tradícii je trón na ikonách zvyčajne určený iba Kristovi ako naozajstnému Kráľovi-Pantokratorovi. Na ikone „Máriin Majestát“ Pantokrator sedí na kolenách Bohorodičky. V tomto ponímaní je Mária trónom Najvyššieho a jej Majestát je explicitne vyjadrený vládou Krista ako jej Syna.

V týchto veršoch nachádzame spojenie *горнее мѣсто* alebo horný trón. Tento trón je vo východnom chráme za oltárom v presbytériu a svojou funkciou znázorňuje Nanebovstúpenie Pána. Horný trón je určený pre biskupa miestnej cirkvi, ktorý je jej viditeľnou hlavou a zastupuje Krista v komunite. Okrem biskupa si počas slávania liturgie na trón nesmie nikto sadnúť. V prípade neprítomnosti biskupa toto miesto ostáva prázdne, lebo si tam v skrytosti sadá oslávený Kristus. Z uvádzaného vyplýva, že verše piesne, ktoré na *горнее мѣсто* posadili ženu – Bohorodičku, nachádzajú svoju interpretáciu v spomínanej ikone, na ktorej je Bohorodička trónom pre Krista.

Panna Mária sa v tejto súvislosti prirovnáva aj k hore Sion:

*„Ты гора еси, гора Сиона,
подобна еси Господа трона.
Вѣдѣ Мойсей въ вѣтхомъ вѣку:
несе Дѣва чловѣку,
явился въ свѣтѣ
въ новомъ завѣтѣ.“*

¹⁶ Ikona je obraz predstavujúci Krista, Bohorodičku, svätých alebo biblický výjav. Z náboženského hľadiska je ikona súčasťou bohoslužobného procesu, neverbálnym vyjadrením cirkevnej dogmy, svedectvom duchovnej reality, ktorú je možné vnímať ako Božie slovo, Evanjelium (pozri Aleš, 1985, s. 26–28).